

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Siwek

SSN Paweł Kołodziejski

w sprawie **K. Z.** ,

skazanej z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 9 maja 2024 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść skazanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Rybniku z dnia 22 września 2023 r., sygn. akt VI Ka 450/23,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Jastrzębiu – Zdroju z dnia 11 maja 2023 r., sygn. akt II K 1152/22,

uchyla zaskarżony wyrok oraz zmieniony nim wyrok Sądu Rejonowego w J. z dnia 11 maja 2023r. sygn. akt II K 1152/22 i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Jastrzębiu - Zdroju do ponownego rozpoznania.

Paweł Kołodziejski Igor Zgoliński Marek Siwek

UZASADNIENIE

K. Z. została oskarżona o to, że w okresie od 30 kwietnia do 26 lipca 2022 r. w J. i R., działając w krótkich odstępach czasu, z góry powziętym zamiarem, przy wykorzystaniu tej samej sposobności, dokonała zaboru w celu przywłaszczenia cudzych rzeczy ruchomych:

1. w dniu 30 kwietnia 2022 r. około godz. 17:04 ze sklepu R. przy ul. H. w J. perfum „N.” o wartości 159,99 zł, działając na szkodę sklepu R. sp. z o.o.,
2. w dniu 16 maja 2022 r. około godz. 12:20 ze sklepu B. przy ul. P. w J. butelki alkoholu „J.” o wartości 74,99 zł, działając na szkodę J. S.A.,
3. w dniu 29 czerwca 2022 r. około godz. 08:45 ze sklepu R. przy Al. P. w J. perfum „B.” o wartości 314,99 zł, działając na szkodę R. sp. z o.o.,
4. w dniu 5 lipca 2022 r. około godz. 14:05 ze sklepu R. przy ul. W. w J. artykułów kosmetycznych o łącznej wartości 133,98 zł, działając na szkodę R. sp. z o.o.,
5. w dniu 11 lipca 2022 r. około godz. 10:10 ze sklepu G. przy ul. K. w J. artykułów spożywczych o łącznej wartości 19,49 zł, działając na szkodę P. S.A.,
6. w dniu 15 lipca 2022 r. około godz. 14:45 ze sklepu R. przy ul. H. w J. perfum o wartości 289,99 zł, działając na szkodę sklepu R. sp. z o.o.,
7. w dniu 26 lipca 2022 r. około godz. 21:05 ze sklepu K. przy ul. H. w J. alkoholu o wartości 68,99 zł, działając na szkodę sklepu K. sp. z o.o.,

powodując tym łączne straty w wysokości 1.362,41 zł na szkodę powyższych sklepów, tj. o czyn z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k.

Wyrokiem z dnia 11 maja 2023 r., sygn. akt II K 1152/22, Sąd Rejonowy w Jastrzębiu – Zdroju uznał oskarżoną za winną tego, że w okresie od 30 kwietnia do 26 lipca 2022 r. w J. i R., działając w krótkich odstępach czasu, z góry powziętym zamiarem, przy wykorzystaniu tej samej sposobności, dokonała zaboru w celu przywłaszczenia cudzych rzeczy ruchomych:

1. w dniu 30 kwietnia 2022 r. około godz. 17:04 ze sklepu R. przy ul. H. w J. perfum „N.” o wartości 159,99 zł, działając na szkodę sklepu R. sp. z o.o.,
2. w dniu 16 maja 2022 r. około godz. 12:20 ze sklepu B. przy ul. P. w J. butelki alkoholu „J.” o wartości 74,99 zł, działając na szkodę J. S.A.,

3. w dniu 29 czerwca 2022 r. około godz. 08:45 ze sklepu R. przy Al. P. w J. perfum „B.” o wartości 314,99 zł, działając na szkodę R. sp. z o.o., powodując tym łączne straty w wysokości 549,97 zł,

czym wyczerpała ustawowe znamiona przestępstwa z art. 278 §1 kk w zw. z art. 12 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 278 § 1 k.k. wymierzył jej karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, wykonanie której warunkowo zawiesił na okres 2 lat tytułem próby; na podstawie art. 72 § 1 pkt 1 i 4 k.k. zobowiązał oskarżoną w okresie próby do informowania kuratora o jej przebiegu, podjęcia stałej pracy zarobkowej w terminie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia; na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonej obowiązek naprawienia szkody w całości poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonych R. sp. z o.o. kwoty 474,98 zł, J. S.A. kwoty 74,99 zł.

Od powyższego wyroku apelację na niekorzyść oskarżonej wywiódł prokurator, zarzucając naruszenie przepisu postępowania w postaci art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. polegające na niezasadnym odstąpieniu od przypisania oskarżonej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu wymienionych w ostatnich czterech podpunktach ujętych w jego opisie, a nadto - w drodze pominięcia ujętych w nich kwot strat w podsumowaniu obejmującym łączne spowodowane tym czynem szkody i błędnym przyjęciu, iż w powyższym zakresie zachodzi negatywna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej, co miało wpływ na treść zapadłego wyroku, polegające na przypisaniu oskarżonej jedynie części zarzuconego jej w sprawie czynu, wnosząc w konsekwencji o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Jastrzębiu - Zdroju.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Rybniku z dnia 22 września 2023 r., sygn. VI Ka 450/23, zaskarżony wyrok został zmieniony poprzez ustalenie, że oskarżona K.Z., w ramach zarzucanego jej czynu, popełniła opisane w tym punkcie wykroczenia, wyczerpujące za każdym razem znamiona z art. 119 § 1 k.w., przyjmując, że popełniła te wykroczenia w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu takiej samej sposobności i odpowiada jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa z art 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k.; w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok został utrzymany w mocy.

Od powyższego orzeczenia kasację na niekorzyść skazanej złożył w trybie art. 521 § 1 k.p.k. Prokurator Generalny, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na

treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. i art. 434 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k., polegające na przeprowadzeniu nieprawidłowej kontroli odwoławczej, co skutkowało wydaniem przez Sąd Okręgowy niezasadnego orzeczenia utrzymującego meriti w mocy zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego, na podstawie którego K. Z. - w ramach zarzucanego jej czynu, polegającego na popełnieniu ciągu 8 (ośmiu) umyślnych wykroczeń, w związku z zaborem w celu przywłaszczenia mienia o łącznej wartości 1 362,41 złotych - została uznana za winną popełnienia jedynie trzech wykroczeń z art. 119 § 1 k.w., polegających na zaborze mienia o łącznej wartości 549,97 złotych, za co została pociągnięta do odpowiedzialności jak za jeden czyn zabroniony, wyczerpujący znamiona przestępstwa z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k., w wyniku niesłusznego podzielenia przez sąd ad quem, wyrażonego przez sąd I instancji błędnego, rażąco naruszającego przepis art. 12 § 2 k.k.. jak również art. 10a § 1 k.w. poglądu prawnego, że ukaranie sprawcy wykroczenia mandatem karnym, jako prawomocne rozstrzygnięcie o odpowiedzialności za wykroczenie kreuje stan powagi rzeczy osądzonej i stoi na przeszkodzie zastosowaniu konstrukcji czynu ciągłego, podczas gdy należyta ocena wskazanego w apelacji oskarżyciela publicznego uchybienia, polegającego na wadliwym uznaniu, iż w sprawie zaistniała negatywna przesłanka procesowa, określona w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., zwłaszcza w świetle rezultatu wykładni językowej i systemowej przywołanych regulacji prawa materialnego wskazującej, iż nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego nie jest orzeczeniem co do winy i kary, natomiast z treści art. 10a § 1 k.w. wynika możliwość, zaś w zestawieniu z art. 12 § 2 k.k. konieczność przypisania sprawcy odpowiedzialności karnej również za umyślne wykroczenia przeciwko mieniu pozostające w ciągu, nawet w sytuacji gdy wymierzono za nie karę i została ona wykonana w całości lub w części, winno skutkować wydaniem odmiennego w tym zakresie rozstrzygnięcia, a nadto w wyniku niedostrzeżenia przez Sąd Okręgowy w Rybniku, że sąd I instancji, z rażącym uchybieniem również dyspozycji art. 413 § 1 pkt 4 i 5 oraz § 2 pkt 1 k.p.k. błędnie przytoczył w komparycji wyroku opis czynu zarzucanego oskarżonej i pominął wykroczenie wskazane w tiret trzecim zarzutu zawartego w akcie oskarżenia, a w konsekwencji również nie uczynił tego zachowania przedmiotem rozstrzygnięcia zawartego w części dyspozytywnej

swojego orzeczenia, co skutkowało utrzymaniem w mocy rażąco niesprawiedliwego orzeczenia, gdzie przy prawidłowym postępowaniu, w ramach wskazanego w dyspozycji art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k. w zw. z art. 434 § 2 k.p.k. wymogu poszerzenia granic rozpoznania środka odwoławczego, zaskarżony wyrok winien zostać uchylony z jednoczesnym przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania. Skarżący wniósł w konsekwencji o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowemu w Rybniku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w J. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja była oczywiście zasadna, wobec czego podlegała rozpoznaniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Sąd ad quem przyjął bowiem w ślad za sądem I instancji, że uprzednie ukaranie sprawcy wykroczenia mandatami karnymi stanowi negatywną przesłankę procesową w postaci powagi rzeczy osądzonej (art. 5 § 1 pkt 8 k.p.s.w.), nie obejmując w konsekwencji zakresem skazania szeregu wykroczeń zarzuconych K. Z., pozostających w ciągu. Sąd I instancji nie podjął żadnych rozważań odnośnie do tej kwestii, zaś zaprezentowana w następstwie kontroli odwoławczej ocena prawna zawierała mankamenty, gdyż nie została oparta na wszechstronnej analizie wszystkich relewantnych aspektów sprawy. Przypisanie mandatowi karnemu następstwa w postaci przeszkody procesowej nie zostało poprzedzone należyłą atencją w zakresie charakteru, rangi i wyniku postępowania mandatowego w kontekście zakazu podwójnego karania za to samo zachowanie. Niejako *a priori* sąd odwoławczy uznał, że ukaranie mandatem uniemożliwia rozpatrzenie danego wykroczenia w kompilacji z innymi, stanowiącymi elementy składowe czynu ciągłego z art. 12 § 2 k.k. Tymczasem nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego nie stanowi orzeczenia co do winy i kary. Organem powołanym do orzekania w sprawach o wykroczenia co do zasady jest sąd, zaś mandaty karne nakładane są przez inne organy. Mandat karny stanowi więc rozstrzygnięcie w rozumieniu procedury wykroczeniowej i oznacza ukaranie sprawcy, lecz nie jest prawomocnym orzeczeniem kreującym powagę rzeczy osądzonej. Dostrzegając braki w zaprezentowanej przez sąd ad quem analizie prawnej trafnie skarżący odwołał się do treści wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2017 r., sygn. IV KK 55/17,

w którym, wprowadzie nie na gruncie czynu ciągłego, lecz ustalenia kwestii powrotu do przestępstwa z art. 38 k.w., określona została istota mandatu karnego. Zgodnie z treścią art. 32 § 1 k.p.w. jest on jednym z rodzajów rozstrzygnięć, które zapadają w procedurze wykroczeniowej i rozstrzygają w przedmiocie odpowiedzialności za wykroczenie. Nie stanowią jednak orzeczenia co do winy i kary, zastrzeżonego - stosownie do art. 9 i 10 k.p.w. - wyłącznie dla sądu. Postępowanie mandatowe jest postępowaniem pozasądowym zastępczym w stosunku do postępowania jurysdykcyjnego. Co istotne, jest prowadzone tylko za zgodą sprawcy (art. 97 § 2 i 3 k.p.w.). Ukaranie grzywną w drodze mandatu jest więc dobrowolne i zależne od decyzji sprawcy wykroczenia. Przyjęcie odmiennego poglądu skutkowałoby uznaniem, że to nie niezawisły sąd, sprawujący w myśl art. 175 ust. 1 Konstytucji RP wymiar sprawiedliwości, decyduje o zakresie odpowiedzialności za wykroczenie, a czyni to inny organ, uprawniony do nakładania mandatów karnych. Skoro postępowanie mandatowe nie jest postępowaniem sądowym, to tym samym nie może prowadzić do innych, pozamandatowych, konsekwencji prawnych. Do postępowania tego nie odnoszą się zatem np. przepisy dotyczące nadzwyczajnych środków zaskarżenia (por. uchwała SN z dnia 30 września 2003 r., sygn. I KZP 25/03). Na gruncie powrotności do wykroczenia Sąd Najwyższy również przyjął, że podstawę recydywy szczególnej wielokrotnej, przewidzianej w art. 38 k.w., umożliwiającej nadzwyczajne obostrzenie kary przez wymierzenie kary aresztu za wykroczenie, które nie jest zagrożone taką karą, może stanowić jedynie prawomocny wyrok sądu, a nie mandat karny nakładany w postępowaniu mandatowym. Powyższe aspekty wprost prowadzą do konkluzji, że przyjęcie mandatu karnego nie stwarza *per se* stanu powagi rzeczy osądzonej (zob. np. wyrok SN z dnia 30 sierpnia 2023 r., II KK 480/22). Wymagało to stosownego przetransponowania na grunt niniejszej sprawy w kontekście zarzuconych K. Z. czynów i ich kwalifikacji prawnej. Tego rodzaju rozważania nie znalazły natomiast odzwierciedlenia w pisemnych motywach żadnego z wyroków. W konsekwencji zaaprobowana została koncepcja, zgodnie z którą przyjęcie mandatu karnego za wykroczenie wyklucza możliwość osądzenia tych czynów w ramach czynu ciągłego (art. 12 § 2 k.k.). Wykładnia tego przepisu nie daje jednak podstaw do tak kategorycznego twierdzenia. Przesłanką jego zastosowania jest fakt, że sprawca dopuścił się co najmniej dwóch umyślnych

wykroczeń przeciwko mieniu, których łączna wartość musi uzasadniać odpowiedzialność za przestępstwo. Takie okoliczności zmaterializowały się w niniejszej sprawie. O ile więc zgodzić się trzeba z twierdzeniem, że prawomocne osądzenie danego wykroczenia uniemożliwia jego ujęcie w ramach czynu ciągłego określonego w art. 12 § 2 k.k. z powodu omawianego zakazu ne bis in idem, o tyle w niniejszej sprawie z takim stanem nie mamy do czynienia. Przyjęcie mandatu karnego nie jest bowiem równoznaczne z prawomocnym zakończeniem postępowania sądowego. Słusznie podkreślił autor kasacji wzajemną korelację powyższego przepisu z ustanowionym jednocześnie przez ustawodawcę mechanizmem redukcyjnym, zawartym w art. 10a k.w. Wskazuje się tam reguły zaliczania na poczet kary za przestępstwo kar wymierzonych uprzednio za wykroczenie. Wykładnia tego przepisu dokonana jednak przy zaniechaniu stosownego zdekodowania istoty mandatu karnego, prowadziła do błędnych wniosków, które zasadnie zakwestionował autor kasacji, formułując zarzut obrazy przepisów prawa procesowego. Obraza ta niewątpliwie mogła zaś w sposób istotny rzutować na treść wyroku.

W przedmiotowym postępowaniu egzystował również inny mankament. Sąd a quo stracił z pola widzenia jedno z wykroczeń, które zarzucono K. Z. w ramach czynu ciągłego. Chodzi tu o wykroczenie zarzucane oskarżonej w tiret trzecie opisu zarzutu sformułowanego w akcie oskarżenia, dotyczącego zaboru w celu przywłaszczenia w dniu 3 czerwca 2022 r. ze sklepu R. w R.1 przy ul. R.2. perfum B. o wartości 299,99 PLN.

W tej sytuacji zasadny okazał się wniosek o uchylenie nie tylko wyroku sądu odwoławczego, ale również orzeczenia sądu I instancji, celem kompleksowego i poprawnego osądzenia sprawy.

[J.J.]

[ms]

Paweł Kołodziejski Igor Zgoliński Marek Siwek

